

Narodowy Bank Polski

Narodowy Bank Polski

Art. 227 ust. 1 Konstytucji RP

- Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej.
- Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza.

Art. 3. ust 1 ustawy o NBP

- Podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP.

Zadanie NBP – utrzymanie stabilności cen

- Ilość pieniądza w obrocie powinna być adekwatna do łącznej ilości oferowanych towarów i usług.
- NBP kontroluje poziom pieniądza w obiegu, w celu zachowania wartości waluty.
- Nadmiar pieniędzy w obiegu skutkuje bowiem inflacją. Powoduje ona wzrost przeciętnego poziomu cen i spadek siły nabywczej pieniądza.
- Proces odwrotny nazywa się deflacją.

Od 1998 r. NBP stosuje strategię bezpośredniego celu inflacyjnego. Od początku 2004 r. ciągły cel inflacyjny wynosi 2,5 proc. z możliwością odchylenia do 1 punktu procentowego w górę lub w dół. Oznacza to, że roczny wskaźnik CPI powinien w każdym miesiącu znajdować się jak najbliżej 2,5 proc.

Prowadzenie rachunków bankowych przez NBP

Art. 51 ust. 1 ustawy o NBP

NBP prowadzi rachunki:

- banków;
- budżetu państwa;
- Bankowego Funduszu Gwarancyjnego;
- Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej;
- innych osób prawnych, za zgodą Prezesa NBP.

Instrumenty polityki pieniężnej NBP

Instrumenty polityki pieniężnej zostały wymienione w rozdziale 6 ustawy o NBP.

Podstawowe kategorie instrumentów polityki pieniężnej, stosowanych przez NBP do realizacji swoich celów:

- rezerwa obowiązkowa,
- operacje otwartego rynku,
- operacje depozytowo – kredytowe.

Rezerwa obowiązkowa

- Jest to ilość środków jakie instytucje kredytowe mają obowiązek utrzymywać w banku centralnym.
- Rezerwę obowiązkową stanowi wyrażona w złotych część środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych i uzyskanych ze sprzedaży papierów wartościowych z wyjątkiem środków przyjętych od innego banku krajowego, spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz środków zwrotnych otrzymanych z BFG.
- Wysokość stopy rezerwy obowiązkowej ustala Rada Polityki Pieniężnej. Od 31 grudnia 2010 r. stopa rezerwy obowiązkowej wynosi 3,5 proc.
- Obowiązek utrzymywania rezerwy obowiązkowej spoczywa na bankach, oddziałach instytucji kredytowych i oddziałach banków zagranicznych działające w Polsce oraz spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych i Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej.

Operacje otwartego rynku

Polegają one na kupnie lub sprzedaży papierów wartościowych przez bank centralny w celu zmiany płynności systemu bankowego i przez to stóp procentowych rynku pieniężnego. Operacje te możemy podzielić na:

- zwiększające płynność rynku pieniężnego (bank centralny kupuje od banków komercyjnych papiery wartościowe),
- mające na celu ograniczenie płynności (bank centralny sprzedaje papiery wartościowe, ściągając w ten sposób nadmiar środków z rynku).

Obecnie operacje otwartego rynku przeprowadzane przez NBP polegają na emisji własnych papierów dłużnych (7-dniowych bonów pieniężnych), których minimalna rentowność jest równa stopie referencyjnej wyznaczonej przez Radę Polityki Pieniężnej.

Operacje depozytowo – kredytowe

- NBP oferuje bankom komercyjnym możliwość składania jednodniowego depozytu w banku centralnym. Takie lokaty są oprocentowane według stopy depozytowej. Lokaty pozwalają bankom komercyjnym na zagospodarowanie nadwyżek płynnych środków. Bank centralny może także udzielić bankom kredytu.
- Do operacji depozytowych należą lokaty na rachunku terminowym w banku centralnym, zwane depozytami na koniec dnia (*overnight*). Lokata terminowa w formie depozytu na koniec dnia stwarza bankom komercyjnym możliwość deponowania w banku centralnym krótkookresowych, jednodniowych depozytów.
- Mogą one zostać przekazane na rachunek w banku centralnym do końca dnia operacyjnego. W następnym dniu roboczym zwracane są zdeponowane środki wraz z należnymi odsetkami, naliczanymi według zmiennej stopy depozytowej.

Typy kredytów udzielanych przez NBP

Kredyt refinansowy jest udzielany bankom posiadającym zdolność kredytową na pokrycie przejściowych niedoborów płynności. Dostęp do kredytu refinansowego jest ograniczony.

Kredyt redyskontowy polega na wykupie przez NBP weksli zdyskontowanych pierwotnie przez banki komercyjne lub udzieleniu kredytu dyskontowego pod zastaw weksli obcych; Zdyskontowane weksle muszą spełniać wszystkie wymogi prawa wekslowego.

Kredyt lombardowy jest udzielany przez NBP bankom komercyjnym pod zastaw papierów wartościowych emitowanych przez: Skarb Państwa, NBP, banki komercyjne o wysokich kapitałach własnych (np. PKO BP, Pekao S.A.). Wysokość kredytu jest niższa niż wartość nominalna papierów wartościowych będących przedmiotem zastawu i waha się w granicach 75% do 90% tej wartości. Kredyt jest udzielany na okres do 12 miesięcy.

Podstawowe stopy procentowe NBP (obowiązujące od 5 marca 2015 r.)

- **Stopa referencyjna** (określa minimalną cenę, po jakiej bank centralny organizuje operacje otwartego rynku na rynku międzybankowym) – 1,50 %
- **Stopa lombardowa** (określa maksymalny poziom oprocentowania kredytów udzielanych przez bank centralny bankom komercyjnym pod zastaw papierów wartościowych) – 2,50 %
- **Stopa depozytowa** (określa oprocentowanie jednodniowych depozytów składanych przez banki komercyjne w banku centralnym) – 0,50 %
- **Stopa redyskonta weksli** (określa cenę, po jakiej bank centralny skupuje weksle od banków komercyjnych) – 1,75 %

Umowa rachunku bankowego

- Przez umowę rachunku bankowego bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych.

Art. 725 k.c.

- Bank może obracać czasowo wolne środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym z obowiązkiem ich zwrotu w całości lub w części na każde żądanie, chyba że umowa uzależnia obowiązek zwrotu od wypowiedzenia.

Art. 726 k.c.

Wspólny rachunek bankowy rachunek osób fizycznych

- Rachunek bankowy może być prowadzony dla kilku osób fizycznych, kilku jednostek samorządu terytorialnego albo stron umowy o współpracy w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2014 r. poz. 613, ze zm.103)) - rachunek wspólny.

Art. 51 Pr. b

- W przypadku rachunku wspólnego prowadzonego dla osób fizycznych, o ile umowa rachunku bankowego nie stanowi inaczej:
 - 1) każdy ze współposiadaczy rachunku może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku;
 - 2) każdy ze współposiadaczy rachunku może w każdym czasie wypowiedzieć umowę ze skutkiem dla pozostałych współposiadaczy.

Art. 51a Pr. b.

Autoryzacja transakcji płatniczych

- Transakcję płatniczą uważa się za autoryzowaną, jeżeli płatnik wyraził zgodę na wykonanie transakcji płatniczej w sposób przewidziany w umowie między płatnikiem a jego dostawcą. Zgoda może dotyczyć także kolejnych transakcji płatniczych.
 - Art. 40 ust. 1 ustawy o usługach płatniczych
- Zagadnienie regulowane przez art. 40 – 48 u.u.p.
- np. powiadomienie o nieautoryzowanych transakcjach art. 44

Europejski System Nadzoru Finansowego

- Głównym celem systemu (funkcjonującego od 1 stycznia 2011 r.) jest zapewnienie właściwego wdrażania przepisów dotyczących sektora finansowego, w sposób umożliwiający zachowanie stabilności finansowej i zapewnienie zaufania do systemu finansowego jako całości a także odpowiedniej ochrony konsumentów usług finansowych.

ESNF II

- W skład Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego (ESNF) wchodzi właściwe władze nadzorcze państw członkowskich oraz Europejskie Urzędy Nadzoru (*European Supervisory Authorities – ESA*) wykonujące nadzór w trzech segmentach rynku finansowego UE:
 - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (*European Banking Authority – EBA*),
 - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities and Markets Authority - ESMA*),
 - Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (*European Insurance and Occupational Pensions Authority - EIOPA*).
- Tworzą one Wspólny Komitet Europejskich Urzędów Nadzoru (*Joint Committee of the European Supervisory Authorities – ESAs*). W ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego nadzór makroostrożnościowy wykonuje Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego (*European Systemic Risk Board – ESRB*) przy Europejskim Banku Centralnym.

Funkcje Komisji Nadzoru Finansowego

- licencyjna (udzielanie zezwoleń na tworzenie banków oraz podjęcie przez nie działalności)
- regulacyjna (kontrola przestrzegania przez banki regulacji ostrożnościowych, mających na celu ograniczenie ryzyka np. określenie minimalnego współczynnika wypłacalności, norm adekwatności kapitału oraz limitów koncentracji zaangażowań)
- kontrolna (ocena sytuacji finansowej banków a także płynności oraz wyników finansowych banków)
- dyscyplinująca (może zlecić wykonanie lub zaprzestanie wykonywania określonych czynności np. zaniechać korzystania z określonej reklamy)

Obowiązek dokonywania przez przedsiębiorców rozliczeń bezgotówkowych – s.d.g.

1. Dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą następuje za pośrednictwem rachunku bankowego przedsiębiorcy w każdym przypadku, gdy:
 - 1) stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz
 - 2) jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza równowartość 15 000 euro przeliczonych na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski ostatniego dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym dokonano transakcji.
2. Przedsiębiorca będący członkiem spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej może realizować obowiązek określony w ust. 1 za pośrednictwem rachunku w tej spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.
- 3.(uchylony)

Art. 22 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej

Obowiązek dokonywania przez przedsiębiorców rozliczeń bezgotówkowych – Ordynacja podatkowa

- § 1. Zapłata podatków przez podatników prowadzących działalność gospodarczą i obowiązanych do prowadzenia księgi rachunkowej lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów następuje w formie polecenia przelewu.
- § 1a. Zapłata opłaty skarbowej przez podatników, o których mowa w § 1, może nastąpić w gotówce.
- § 1b. Zapłata podatków przez mikroprzedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584) może nastąpić również w gotówce.

Art. 61 Ordynacji podatkowej

Obowiązek dokonywania przez przedsiębiorców rozliczeń bezgotówkowych – Prawo dewizowe

1. Rezydenci i nierezydenci są obowiązani dokonywać przekazów pieniężnych za granicę oraz rozliczeń w kraju związanych z obrotem dewizowym za pośrednictwem:
 - 1) uprawnionych banków lub
 - 2) 5) instytucji płatniczych oraz instytucji pieniądza elektronicznego uprawnionych do świadczenia usług płatniczych, a w przypadku dokonywania rozliczeń w kraju również biur usług płatniczych
- jeżeli kwota przekazu lub rozliczenia przekracza równowartość 15 000 euro.

Art. 25 Prawa dewizowego

Obowiązek dokonywania przez przedsiębiorców rozliczeń bezgotówkowych – s.u.s.

- 4b. Płatnik składek jest obowiązany opłacać należności z tytułu składek, o których mowa w ust. 4, w formie bezgotówkowej w drodze obciążenia rachunku bankowego płatnika składek lub obciążenia rachunku płatniczego płatnika w instytucji płatniczej w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2014 r. poz. 873 i 1916).
- 4c. Przepisu ust. 4b nie stosuje się do płatników składek będących osobami fizycznymi, jeżeli nie prowadzą pozarolniczej działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych.
- 4d. W przypadku stwierdzenia niezgodności danych identyfikacyjnych płatnika składek, o którym mowa w ust. 4b, podanych w zleceniu płatniczym z danymi z Centralnego Rejestru Płatników Składek, Zakład informuje instytucję prowadzącą rachunek bankowy płatnika składek o obowiązku przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w celu wyeliminowania tych niezgodności.
- 4e. Płatnik składek będący mikroprzedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej może opłacać należności z tytułu składek również w formie przekazu pocztowego lub w formie przekazu pieniężnego za pośrednictwem instytucji płatniczej lub biura usług płatniczych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

Art. 47 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych

Rozliczenia pieniężne

Rozliczenia pieniężne mogą być przeprowadzane za pośrednictwem banków, jeżeli przynajmniej jedna ze stron rozliczenia (dłużnik lub wierzyciel) posiada rachunek bankowy.

Art. 63 ust. 1 Prawa bankowego

Zasadą jest swoboda wyboru formy.

Formy rozliczeń pieniężnych

1. Rozliczenia pieniężne mogą być przeprowadzane za pośrednictwem banków, jeżeli przynajmniej jedna ze stron rozliczenia (dłużnik lub wierzyciel) posiada rachunek bankowy. Rozliczenia pieniężne przeprowadza się gotówkowo lub bezgotówkowo za pomocą papierowych lub informatycznych nośników danych.
2. Rozliczenia gotówkowe przeprowadza się czekiem gotówkowym lub przez wpłatę gotówki na rachunek wierzyciela.
3. Rozliczenia bezgotówkowe przeprowadza się w szczególności:
 - 1) poleceniem przelewu;
 - 2) poleceniem zapłaty;
 - 3) czekiem rozrachunkowym;
 - 4) kartą płatniczą.

Art. 65 Pr. b.

Rozliczenia typu przelewowego

- polecenie przelewu (dyspozycja jaką dłużnik kieruje do swojego banku ażeby obciążyć jego rachunek)
- rozliczenie czekiem rozrachunkowym (dokument pisemny zawierający dyspozycję wystawcy czeku do swojego banku. Przedmiotem jest obciążenie rachunku wystawcy czeku)

Są to rozliczenia dokonywane z inicjatywy dłużnika.

Czek rozrachunkowy

1. Czek rozrachunkowy stanowi **dyspozycję wystawcy czeku udzieloną trasatowi do obciążenia jego rachunku kwotą, na którą czek został wystawiony, oraz uznania tą kwotą rachunku posiadacza czeku.**
2. Na wniosek wystawcy czeku bank może potwierdzić czek rozrachunkowy, rezerwując jednocześnie na rachunku wystawcy odpowiedni fundusz na pokrycie czeku. Bank może potwierdzić również czek niepełny.
3. Czek rozrachunkowy może być przedstawiony do rozrachunku ze skutkami zapłaty bezpośrednio u trasata lub w banku, w którym posiadacz czeku ma rachunek. Uznanie rachunku posiadacza czeku sumą czekową, z zastrzeżeniem ust. 4, następuje po uzyskaniu przez bank posiadacza czeku od trasata środków wystarczających do zapłaty czeku. Szczegółowe warunki przedstawienia czeku do rozrachunku ze skutkami zapłaty w banku innym niż trasata określa umowa między tym bankiem i posiadaczem czeku.
4. Banki mogą zawierać porozumienia, w których - na zasadach wzajemności - określają inny niż w ust. 3 tryb przedstawienia czeków rozrachunkowych do zapłaty z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych.

art. 63e Pr. b.

Polecenie przelewu

Polecenie przelewu stanowi **udzieloną bankowi dyspozycję dłużnika obciążenia jego rachunku określoną kwotą i uznania tą kwotą rachunku wierzyciela**. Bank wykonuje dyspozycję dłużnika w sposób przewidziany w umowie rachunku bankowego.

Art. 63c Pr. b.

Rozliczenia typu inkasowego

- inkaso dokumentowe (wierzyciel kieruje żądanie zapłaty za pośrednictwem swojego banku albo bezpośrednio do banku dłużnika. Bank wierzyciela zwraca się do banku dłużnika o wyrażenie zgody na dokonanie rozliczenia)
- polecenie zapłaty (wierzyciel i dłużnik muszą posiadać rachunki w bankach które zawarły ze sobą porozumienie, dłużnik udziela zgody na obciążenie swojego rachunku, a bank wierzyciela musi wrazić zgodę na wystąpienie z poleceniem zapłaty. Maksymalna kwota jednorazowego polecenia zapłaty to 1 tys. Euro gdy dłużnik jest osobą fizyczną oraz 50 tys. Euro w pozostałych przypadkach)

Są to rozliczenia dokonywane z inicjatywy wierzyciela

Akredytywy

- **dokumentowa** (bank działając we własnym imieniu ale na zlecenie klienta zobowiązuje się wobec beneficjenta, który jest wierzycielem, że dokona zapłaty określonej kwoty po spełnieniu wszystkich warunków wskazanych w umowie akredytywy)
- **pieniężna** (podjęcie przez bank na zlecenie klienta, we własnym imieniu zobowiązania wobec innego banku)

Akredytywa dokumentowa

1. Bank, działając na zlecenie klienta, ale we własnym imieniu (bank otwierający akredytywę), może zobowiązać się pisemnie wobec osoby trzeciej (beneficjenta), że dokona zapłaty beneficjentowi akredytywy ustalonej kwoty pieniężnej, po spełnieniu przez beneficjenta wszystkich warunków określonych w akredytywie (akredytywa dokumentowa).
2. Akredytywa dokumentowa musi w szczególności zawierać: nazwę i adres zleceniodawcy i beneficjenta, kwotę i walutę akredytywy, termin ważności akredytywy oraz opis dokumentów, po których przedstawieniu beneficjent jest uprawniony do żądania wypłaty w ramach akredytywy.
3. Zobowiązanie banku otwierającego staje się wymagalne z chwilą przedstawienia przez beneficjenta dokumentów zgodnie z warunkami akredytywy.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do akredytyw zabezpieczających.

Art. 85 Pr. b.

Akredytywa pieniężna

1. Bank, działając na zlecenie klienta, ale we własnym imieniu (bank otwierający), może zobowiązać się pisemnie wobec innego banku, że dokona zwrotu kwot wypłaconych beneficjentowi lub skupi weksle trasowane ciągnione przez beneficjenta na wskazany bank (akredytywa pieniężna).
2. Akredytywa pieniężna musi w szczególności zawierać: nazwę i adres osoby upoważnionej do dokonywania wypłat, kwotę i walutę akredytywy oraz termin jej ważności.
3. Zobowiązania banku otwierającego stają się wymagalne z chwilą wypłaty dokonanej beneficjentowi na zasadach określonych w akredytywie, pod warunkiem przedstawienia przez beneficjenta dokumentu tożsamości.
4. Jeżeli w akredytywie pieniężnej uzależniono wypłatę od spełnienia przez beneficjenta innych warunków niż określone w ust. 3, wypłata może nastąpić wyłącznie po łącznym spełnieniu tych warunków.

Art. 86 Pr. b.

Gwarancja bankowa

1. Gwarancją bankową jest jednostronne zobowiązanie banku-gwaranta, że po spełnieniu przez podmiot uprawniony (beneficjenta gwarancji) określonych warunków zapłaty, które mogą być stwierdzone określonymi w tym zapewnieniu dokumentami, jakie beneficjent załączy do sporządzonego we wskazanej formie żądania zapłaty, bank ten wykona świadczenie pieniężne na rzecz beneficjenta gwarancji - bezpośrednio albo za pośrednictwem innego banku.
2. Udzielenie i potwierdzenie gwarancji bankowej następuje na piśmie pod rygorem nieważności.

Art. 81 Pr. b.